

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

208893

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวิเคราะห์การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนมัธยมหนึ่ง ในจังหวัดหนองคาย
COMMUNITY PARTICIPATION IN ANALYZING THE PREVENTION
OF ALCOHOL USE AMONG SECONDARY SCHOOL STUDENTS
IN NONG KHAI

นายสมชาย ขัยจันทร์

วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2553

208893

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวิเคราะห์การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ในกลุ่มนักเรียนมัธยมปลายโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดหนองคาย
COMMUNITY PARTICIPATION IN ANALYZING THE PREVENTION
OF ALCOHOL USE AMONG SECONDARY SCHOOL STUDENTS
IN NONG KHAI

นายสมชาย ชัยจันทร์

วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2553

**การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวิเคราะห์การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ในกลุ่มนักเรียนมัธยมปลายโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดหนองคาย**

นายสมชาย ชัยจันทร์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2553

**COMMUNITY PARTICIPATION IN ANALYZING THE PREVENTION
OF ALCOHOL USE AMONG SECONDARY SCHOOL STUDENTS
IN NONG KHAI**

MR. SOMCHAI CHAICHAN

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF NURSING SCIENCE
IN COMMUNITY NURSING
GRADUATE SCHOOL KHON KAEN UNIVERSITY**

2010

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
หลักสูตร
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน

ชื่อวิทยานิพนธ์: การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวิเคราะห์การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ในกลุ่มนักเรียนมัธยมปลาย โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดหนองคาย

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์: นายสมชาย ชัยจันทร์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	ผศ.ดร.วิลาวัลย์ ชมนิรัตน์	ประธานกรรมการ	
	นพ. อิศระ	เจียวิริยบุญญา	กรรมการ
	รศ.ดร.สมจิต	แดนสีแก้ว	กรรมการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :

.....
.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมจิต แคนสีแก้ว)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ถ้ำปาง แม่นมาตย์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. เอี่ยมพร ทองกระจาย)
คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

สมชาย ชัยจันทร์. 2553. การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการวิเคราะห์การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มนักเรียนมัธยมปลาย โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.สมจิต แคนสีแก้ว

บทคัดย่อ

208893

ปัจจุบันพบว่าเด็กรุ่นใหม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้น และส่งผลกระทบต่อสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคมโดยรวม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม เพื่อวิเคราะห์สภาพการดื่ม ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการดื่ม และวิเคราะห์รูปแบบการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มนักเรียนมัธยมปลาย โรงเรียนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดหนองคาย โดยผู้ร่วมวิจัยเป็นนักเรียนชั้นม. 4 – ม. 6 จำนวน 52 คน ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน จำนวน 21 คน และครู 3 คน เก็บข้อมูลโดยการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และแสดงความคิดเห็นกันอย่างอิสระ การตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การบรรยายเล่าเรื่องที่เกิดขึ้น และใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมัธยมปลายทั้งชายและหญิงร้อยละ 92 ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 42 ดื่มประจำตั้งแต่ 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ถึงดื่มทุกวัน ดื่มครั้งแรกตั้งแต่ชั้นประถม และดื่มมากขึ้นในระดับชั้นมัธยมต้น ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ค่านิยมเป็นลูกผู้ชายต้องดื่มเหล้า เป็นผู้ใหญ่แล้วดื่มเหล้าได้ ดื่มแล้วทำให้ดูเท่ ช่วยทำให้กล้าแสดงออก หรือความอยากลอง ปัจจัยด้านเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น รูปแบบ รสชาติ ราคา และการโฆษณา ปัจจัยด้านครอบครัว เช่น ครอบครัวยอมรับว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเรื่องปกติ ปัจจัยด้านเพื่อน เช่น เพื่อนชวน ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน เช่น พฤติกรรมการดื่มของคนในชุมชน การสังสรรค์ในชุมชน และวัฒนธรรมประเพณี การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่งผลเสียต่อสุขภาพ การเรียน อุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาทในครอบครัว โรงเรียนเสียชื่อเสียง และเกิดปัญหาสังคม เช่น การลักขโมย อุบัติเหตุจากรถ การตั้งครกไม่พึงประสงค์ และการใช้ยาเสพติด

แนวทางป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้จากการวิเคราะห์ของกลุ่มนักเรียน ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การเสริมสร้างทักษะชีวิต

208893

การปลูกฝังค่านิยมที่เหมาะสม การมีต้นแบบที่ดี การหากิจกรรมหรืองานอดิเรกทำ การมีกลุ่มเพื่อน
ช่วยเพื่อน การสร้างเครือข่ายพ่อแม่ การกำหนดโทษของครอบครัว การจัดการเรียนการสอนที่เน้น
ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การยกย่องเชิดชูนักเรียนที่มีผลงานเด่น และการสร้างกฎระเบียบของชุมชน
ผลการศึกษาชี้นำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานและแนวทางป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ของนักเรียนมัธยม และสามารถใช้กระบวนการประเมินชุมชนแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวทางในการ
แก้ไขปัญหาอื่นของนักเรียนมัธยมได้ต่อไป

Somchai Chaichan. 2010. **Community Participation in Analyzing the Prevention of Alcohol use among secondary school students in Nong Khai.** Master of Nursing Science
Thesis in Community Nursing, Graduate School Khon Kaen University.

Thesis Advisor: Associate Professor Dr. Somjit Daenseekaew

ABSTRACT

208893

At present, the incidence of teenager drinking is increasing. Drinking alcohol negatively affected teenagers health, economic status and social lives. The purposes of this Participatory Rural Appraisal (PRA) research were to analyzed alcohol use situation, factors that affected teenagers' drinking behavior and preventive strategies for alcohol use among secondary school students in Nong Khai Province. Research participants were fifty two 10th-12th grade students, their parents, community leaders and teachers. Data were collected using observations, in-depth interviews and focus-group discussions. Moreover, the participants were encouraged to exchange experience and engage in free dialogues. The researcher worked together with research participants to analyze and verify data reliability using triangulation and content analysis.

The study found that 92 percent of the students reported ever having drunk alcohol with 42 percent of them drank on a regular basis ranging from once or twice a week to almost every day. Some students started drinking since they were in primary schools and increased the amount and frequency as they progressed through junior high schools. Factors related to teenage drinking behaviors could be categorized into several groups. Personal factors included the beliefs that a man supposed to drink alcohol, it was all right for grown-ups to drink, drinking made a man looked cool, and drinking helped to be outspoken and daring. Alcohol-related factors included a variety of alcohol beverages offered in the market, the prices and a high volume of alcohol advertisement. Family factors related to alcohol drinking included family's acceptance of alcohol drinking as normal. Friends persuaded one another to drink was also identified as a factor. Lastly, alcohol drinking seemed inherited within the community culture. Community and social factors influencing teenage drinking behaviors were general acceptance of drinking and common practice of drinking in the community parties or fairs. Alcohol consumption was perceived as damaging health and students' achievement, causing accidents, fights,

208893

negatively affects the school reputation and creating social problems such as robbery, traffic accidents, unplanned pregnancy and illicit drug use.

Preventive strategies for alcohol use identified from the informants included health education about alcohol intoxication and dangers of alcohol drinking, reinforcing teenagers' life skills, reestablishing appropriate values regarding alcohol drinking, identifying a role model, taking a hobby, creating a friend-helping-friend network and parental network, establishing family penalty when teenagers drink, focusing on student-centered learning, praising students' achievements and creating community rules and regulations regarding alcohol drinking.

The result of this study provides a foundation for alcohol drinking prevention among secondary school students. The method used here, Participatory Rural Appraisal (PRA), could also be applied to investigate problems and identify solutions for other groups of secondary school students in the future.

**ขอมอบส่วนดีของงานวิทยานิพนธ์นี้ให้แก่แผ่นดิน
เพื่อหนุนนำให้ทุกชีวิตพ้นภัยแอลกอฮอล์**

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์เป็นอย่างดีได้ด้วยความช่วยเหลือ และการให้คำปรึกษา จาก รศ.ดร.สมจิต แคนสีแก้ว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เมตตา เสียสละเวลาให้คำแนะนำ ทุกขั้นตอนของการศึกษา การออกแบบการวิจัย การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การเขียน รายงานทางวิชาการเพื่อนำเสนอผลงานวิจัย และการตรวจสอบแก้ไขผลงานการศึกษา ขอขอบคุณ ผศ.ดร.วิลาวัลย์ ชมนิรัตน์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ นพ.อิสระ เกียรติวิริยบุญญา กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์ ต่อการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียนที่ให้โอกาสเข้าไปดำเนินการ วิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล และที่สำคัญขอขอบคุณน้องๆ นักเรียน ผู้ปกครอง และครู ที่ได้เสียสละ เวลาเข้าร่วมโครงการและทำให้กระบวนการวิจัยครั้งนี้สำเร็จด้วยดี ขอขอบคุณศูนย์ส่งเสริมคุณภาพ ชีวิตคนวัยแรงงานที่สนับสนุนทุนการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณสมาชิกครอบครัวชัยจันทร์ทุกคน รวมทั้ง คุณตา คต. จรัญ คุณยายสุดาวรรณ ขวัญแม่ ที่ดูแลหลานๆ สองคน และขอขอบคุณ คณาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และเพื่อนๆ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรพยาบาล ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น และรุ่นน้อง ที่เป็นกำลังใจเป็นอย่างดีแก่ผู้วิจัย

สมชาย ชัยจันทร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
คำอุทิศ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. คำถามของการวิจัย	5
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
4. ขอบเขตของการวิจัย	6
5. กรอบแนวคิดของการวิจัย	6
6. ความหมายหรือนิยามศัพท์เฉพาะ	7
7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	8
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
1. วิทยุกับการคัมเครื่องคัมแอลกอฮอล์	9
2. การป้องกันวิทยุคัมเครื่องคัมแอลกอฮอล์	22
3. การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม	31
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	36
1. รูปแบบการวิจัย	36
2. พื้นที่ในการวิจัย	36
3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก	37
4. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	37
5. ขั้นตอนการวิจัย	38
6. การตรวจสอบข้อมูล	45
7. จริยธรรมการวิจัย	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและการอภิปรายผล	47
1. สภาพการคืบเครื่องคืบแอลกอฮอล์ของนักเรียนมัธยมปลาย	47
2. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการคืบเครื่องคืบแอลกอฮอล์ของนักเรียน	54
3. ผลกระทบจากการคืบเครื่องคืบแอลกอฮอล์	65
4. ประสพการณ์เล็กเห่า	70
5. การป้องกันการคืบเครื่องคืบแอลกอฮอล์ของนักเรียนมัธยมปลาย	71
6. การอภิปรายผล	86
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	93
1. สรุปผลการวิจัย	93
2. ข้อเสนอแนะ	96
เอกสารอ้างอิง	98
ภาคผนวก	107
ภาคผนวก ก แบบคำชี้แจงเพื่ออธิบายแก่อาสาสมัคร	108
ภาคผนวก ข แนวทางการสังเกต	111
ภาคผนวก ค แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก	113
ภาคผนวก ง แนวคำถามการสนทนากลุ่ม	115
ภาคผนวก จ แนวทางและคำถามในการประชุมระดมสมอง	117
ประวัติผู้เขียน	119

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย	7
ภาพที่ 2 ขั้นตอนการวิจัย	44
ภาพที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน	64
ภาพที่ 4 ผลกระทบของโทษและพิษภัยจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	69
ภาพที่ 5 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	73
ภาพที่ 6 การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	82
ภาพที่ 7 การสังเคราะห์การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	85